

УДК 008

Олександр Шевчук

ІНТЕРНЕТ ЯК ПОГРАНИЧЧЯ МІЖ РЕАЛЬНИМ І ВІРТУАЛЬНИМ СВІТОМ

У статті розглядається Інтернет як пограниччя між реальним та віртуальним світом і звертається увага на основні аспекти функціонування мережі в цих двох вимірах. Також досліджується, як Інтернет впливає на поведінку людини та визначає перспективи, які виникають у процесі розвитку мережі.

Ключові слова: Інтернет, пограниччя, мережа, людська поведінка.

Шевчук А. Інтернет как пограничье между реальным и виртуальным миром

В статье рассматривается Интернет как пограничье между реальным и виртуальным миром и обращается внимание на основные аспекты функционирования сети в этих двух измерениях. Также исследуется, как Интернет влияет на поведение человека и определяет перспективы, возникающие в процессе развития сети.

Ключевые слова: Интернет, пограничье, сеть, человеческое поведение.

Shevchuk A. Internet like a Borderland between real and virtual world

In this article the author examines the Internet as a Borderland between the real and the virtual world and draws attention to the functioning of the main aspects of these networks in two dimensions. Also, the author examines how the Internet affects human behavior and determine the prospects that arise in the process of the network.

Keywords: Internet, Borderland, Network, human behavior, science.

Інтернет – складне, багатогранне культурне явище, яке здатне вдовольнити більшість інтелектуальних запитів сучасної людини: потребу у творчості, навчанні, створенні нового. Інтернет поступово, виходячи із своїх першопочаткових рамок, створює власний специфічний простір, який ми можемо сміливо назвати окремим. Мо-

жемо стверджувати, що цей простір – пограниччя між реальним світом (фізичним світом, місцем реальних речей, простором із чіткими, регламентованими кордонами) та віртуальним світом (простором творчості, наукових здобутків, місцем, де кордони не тільки не існують, але й є чимось абсурдним та непотрібним). В Інтернеті ті два простори дотикаються, зустрічаються, взаємодіють. Ми не можемо говорити, що глобальна мережа і є віртуальним світом, він існує саме як пограниччя, як міст, як сполучник.

Явищу Мережі найкраще пасують слова В. Міньоли про те, що сам термін “пограниччя” вказує на процес “між” на існування на кордоні [1]. Таке місце займає Інтернет, який, повиснувши між цими двома світами, до кінця не належить до жодного з них. Загалом помилково говорити про те, що Інтернет цілком фізичне явище, адже він проявляється матеріально доволі опосередковано: через систему кабелів та серверів, за допомоги яких і створюється Мережа, за допомоги комп’ютерів користувачів, які одночасно є і споживачами, і творцями цього простору. Але охарактеризувати його цілком реальним доволі складно, бо ми не можемо побачити його фізичну форму, окреслити його межі чи хоча б банально відчуту на дотик. Мережа розмита – її не можливо до кінця обрисувати, надати їй хоча б якихось реальних рис. Інтернет настільки ж реальний, наскільки ірреальний.

Однак визначати Інтернет виключно як віртуальну реальність теж не можна. Український медіакритик Борис Потятиник говорить про те, що комп’ютер більшості з нас допоміг зробити відкриття: віртуальність – це не зовнішня, а внутрішня категорія, яка віддавна в нас існувала, а комп’ютер тільки її реформує [8]. Ті слова показують нам, що із винайдення комп’ютера не відбулося винайдення віртуальності – людина просто отримала змогу її досягнути вповні, відчуту. Проте поява Інтернету дозволила мати можливість впливу на віртуальну реальність, а та, своєю чергою, отримала здатність проникати в фізичну реальність.

Характеризуючи Інтернет, ми повинні розуміти, що маємо справу із доволі абстрактним явищем, яке водночас є надзвичайно реалістичним, здатним впливати на людські життя, змінювати реальність, творити нові ідеї, впливати на політику, науку та культуру. Інтернет створює певну проекцію людини, через яку вона може впливати на реальний світ. Іноді людина може усвідомлювати себе більш належною до цифрового світу, ніж до реального – український культуролог Анатолій Ульянов в одному із інтерв’ю сказав: “Я живу в текстах, а

тому доки мої тексти присутні, присутній і я. Віртуальність позбавила мене відчуття фізичного тіла – я відчуваю себе живим біологічним кодом” [3]. Подібні думки ми можемо зустріти у фільмі Девіда Фінчера “Соціальна мережа”, коли один з героїв говорить приблизно так: “Раніше ми жили в селах, потім в містах, а в майбутньому житимемо в Інтернеті!” Подібні погляди ми можемо сприймати як утопічні, футуристичні фантазії, але ми не можемо відвернутися від очевидного факту, що кордони реальності, під натиском віртуальності, змінюють своє розташування, проходять процес демаркації: віртуальне все частіше стає реальним. Так, наприклад, ізраїльські вчені дійшли до висновку, що в майбутньому може відбуватися так звана “крадіжка особистості”. За допомоги спеціальної програми, говорять науковці, можна відслідкувати вподобання, зв’язки із оточенням, які має кожна людина, й потім, при бажанні можна використати проти неї [6]. Отже, як ще раз можемо переконалися, віртуальна людина, яка існує на території Інтернету, може бути не менш важливою від людини розумної, яка живе у фізичному світі, але під’єднується час від часу до світу віртуального.

Крім позитивних якостей креативності, Мережа може допровадити до певної міри регресивних тенденцій: за допомоги Інтернету люди намагаються вирішити власні проблеми, уникнути відповідальності – Мережа стає певним місцем для втечі від власних проблем, засобом пошуку рішення, яке людина, через власний інфантилізм, не може прийняти. Наприклад, американська сімейна пара, яка не здатна вирішити робити їм аборт чи ні, відкрили про це голосування в Інтернеті на власній сторінці. Там висить лічильник, який відраховує час, який залишається до часу, коли ще можна зробити аборт. Сімейна пара постійно оновлює фотографії дитини у череві і навіть дала йому ім’я Вігглс (Wiggles). Багатьох відвідувачів обурило цинізм молодих людей: такий підхід викликав асоціації із стародавнім Колізеєм [2]. Подібна показовість властива і перформансові “Свій/Чужий”, який нещодавно влаштував російський художник Олег Мавроматі. Суть його дії полягала в тому, що художник пропонував користувачам павутини покарати його або помилувати – чоловік під’єднав себе до електричного стільця, який мав його вдарити струмом, якщо більшість проголосує за смертний вирок, ніж за помилування [7]. Ці радикальні кроки були викликані неможливістю вирішити життєві труднощі (нездатність молодої пари самотужки прийняти важливе рішення й неможливість митця вирішити проблеми із законом). Ці

люди намагаються в Мережі зняти із себе відповідальність за своє життя: вони підкорюються рішенням навіть незнайомої більшості. В цьому випадку мережа починає відігравати роль сліпого жеребу. До того ж, як і годиться жеребові, він часто буває непослідовним: більшість користувачів були милостивими до Олега Мавроматі [5], але до дитини – ні: станом на 29 листопада, коли голосування було закритим, опція “аборт” набрала більш як 77 відсотків голосів [9], однак подружжя таки залишило дитину [10], що наштовхує на думку, що їх жест був черговим реалізованим актом самопіару. Описаний відхід від реальності є певним способом прославитися, примусити звернути інших на себе увагу, такий собі останній шанс стати відомим, якщо всі інші не спрацюють.

Творення нових способів комунікації є черговою ознакою пограничності Інтернету, бо, як відомо, однією з рис пограниччя є здатність до творення нових норм, нових форм культури. Так само й Інтернет може стати певною новою культурною формацією, новим вільним сховищем інформації, яка буде належати для усіх й до певної міри нікому не буде підвладною. Мережа здатна бути не просто місцем для розваг, легкого спілкування – вона здатна бути справді простором нової комунікації, де кордони не мають жодного значення. Такий пластичний простір, який спроможний реагувати на зміни та легко піддається впливові, здатен швидко змінюватися, мати дію на користувачів, може провокувати створення нових концептів, повинен стати приводом до розповсюдження нової інформації.

Трактування Мережі виключно як нового медіа є доволі вузьким і однобоким, ми повинні розширювати своє уявлення про Інтернет, щоб могли якнайширше користуватися його можливостями, а особливо із властивостей пограничності, яка створює унікальний шанс осягнути нові виміри творчості, науки та навчання.

З розвитком Інтернету приходить нова цифрова епоха, період інтелектуальної свободи та вільної інформації: будь-які спроби обмежити цей процес виглядають недолугими, адже, як слушно зауважив Білл Гейтс, що Інтернет схожий на приплив і його хвилі затоплять комп’ютерну й інші види промисловості, втопивши тих, хто не навчився триматися на поверхні [4, с. 464]. Тож якнайшвидше варто навчитися триматися на поверхні, а не намагатися обмежити цей потік. Безкордонність та безконтрольність мережі є тим основним чинником, який допомагає нам знаходити нові способи для розвитку. Не потрібно оцінювати її як позитивне або негативне явище: Мережа –

це насамперед пограниччя, яке не має від початку визначених рис, а набуває їх під дією двох або більше культур, там само і ми можемо наділити це явище відповідними і необхідними для нас значеннями. Беззаперечний також і той факт, що освоєння цієї пограничної території, відкриття і створення нових формацій на ній є життєвоважливою справою, яка вимагає негайної роботи. Ця територія має бути до кінця досліджена й обжита нами, адже це простір майбутнього, простір нових норм і нових перспектив.

Література:

1. Адвилонене Ж. Проблематика и возможности понятия “Пограничье”. / Перекрестки – № 2-4. – 2008. – С. 57-89.
2. Американська пара відкрила голосування – чи робити їм аборт. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/scandal/4ce63ce5ec00f> (28. 11. 2010).
3. Боборькин А. Анатолий Ульянов: “Я ощущаю себя живым биологическим кодом”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.telekritika.ua/daidzhest/2010-03-10/51550> (10. 11. 10).
4. Драйден Г., Вос Дж.. Революція в навчанні / Перекл. з акта. М. Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.
5. Интернет пощадил Олега Мавромати [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.openspace.ru/news/details/18696/> (17. 11. 2010).
6. Интернет-пользователям грозит новый вид мошенничества – кража личности. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://korrespondent.net/tech/technews/1127650-internet-polzovatelyam-grozit-novyj-vid-moshennichestva-krazha-lichnosti> (23. 10. 10).
7. Мавромати предлагает убить его через интернет. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.openspace.ru/news/details/18541/> (17. 11. 2010).
8. Потятиник Б. Медіа: ключі до розуміння. Серія: Медіакритика. – Львів: ПАІС, 2004. – 312 с.
9. Bith or Not. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.birhornot.com/> (14. 02. 2011).
10. Yes, We're Keeping the Baby. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.birhornot.com/2010/12/07/yes-were-keeping-the-baby/> (14. 02. 2011).